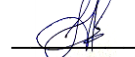

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра документознавства та української мови (№ 706)
(назва кафедри)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова НМК З

 Ганна ЛІХОНОСОВА

«31» серпня 2023 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА ВИБІРКОВОЇ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

Українська мова в державному управлінні: підготовка до іспиту
(назва навчальної дисципліни)

Дисципліна індивідуального вибору 4

Галузь знань: 02 «Культура та мистецтво», 03 «Гуманітарні науки»,
05 «Соціальні та поведінкові науки», 08 «Право», 26 «Цивільна безпека»
(шифр і найменування галузі знань)

Спеціальності: 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»,
035 «Філологія», 053 «Психологія», 081 «Право», 262 «Правоохоронна
діяльність»
(код і найменування спеціальності)

Освітні програми: «Документознавство та інформаційна діяльність»,
«Прикладна лінгвістика», «Психологічне консультування та психотерапія»,
«Право», «Правоохоронна діяльність»
(найменування освітньої програми)

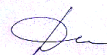
Форма навчання: денна

Рівень вищої освіти: *другий (магістерський)*

Харків 2023 рік

Розробники: Дмитренко Є.В., доцент каф. 706, к.філол.н., доцент

(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь і вчене звання)

(підпис)

Робочу програму розглянуто на засіданні кафедри документознавства
та української мови (№ 801)

(назва кафедри)

Протокол № 12 від «30» червня 2023 р.

Завідувач кафедри к.філос.н., доцент

(науковий ступінь і вчене звання)

(підпис)

А.Є. Прилуцька

(ініціали та прізвище)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни (денна форма навчання)
Кількість кредитів – 3	Галузь знань <u>02 «Культура та мистецтво»</u>, <u>03 «Гуманітарні науки»</u>, <u>05 «Соціальні та поведінкові науки»</u>, 08 «Право», <u>26 «Цивільна безпека»</u> (шифр і найменування) Спеціальність <u>029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»</u>, <u>035 «Філологія»</u>, <u>053 «Психологія»</u>, 081 «Право», <u>262 «Правоохоронна діяльність»</u> (код і найменування) Освітня програма <u>«Документознавство та інформаційна діяльність»</u>, <u>«Прикладна лінгвістика»</u>, <u>«Психологічне консультування та психотерапія»</u>, «Право», <u>«Правоохоронна діяльність»</u> (найменування) Рівень вищої освіти: другий (магістерський)	Вибіркова
Кількість модулів – 1		Навчальний рік
Кількість змістових модулів – 3		2023/2024
Індивідуальне завдання: <u>есе</u> (назва)		Семестр
Загальна кількість годин – 64*/150 <i>кількість годин аудиторних занять*/ загальна кількість годин</i>		2-й
		Лекції*
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 5,4		32
		Практичні, семінарські*
		32 годин
		Лабораторні*
		0 годин
		Самостійна робота
		86 години
	Вид контролю	
	модульний контроль, залік	

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить: 64/86.

*Аудиторне навантаження може бути зменшене або збільшене на одну годину залежно від розкладу занять.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – поглибити та удосконалити мовні знання і мовленнєві навички відповідно до рівня вільного володіння державною мовою першого (C1) і другого (C2) ступенів, підготує до складання іспиту на визначення рівня володіння державною мовою для виконання службових обов'язків.

Завдання:

- ознайомити з принципами складання та програмою іспиту на визначення рівня володіння державною мовою для виконання службових обов'язків;
- удосконалити навички усної та письмової україномовної комунікації в усіх її формах;
- підвищити загальний рівень знань із сучасної української літературної мови.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких загальних і фахових компетентностей:

– загальні мовні компетентності рівня вільного володіння державною мовою особами, які зобов'язані застосовувати державну мову під час виконання службових обов'язків, **передбачають** повний перелік знань, умінь та навичок з усіх видів мовленнєвої діяльності попередніх рівнів і передбачає, що особа може розуміти без утруднень все, що чує або читає, може вилучати інформацію з різних усних чи письмових джерел, узагальнювати її та робити аргументований виклад у зв'язній формі, доречно використовуючи будь-які мовні виражальні засоби на всіх рівнях мовної системи (від фонетики до синтаксису та стилістики);

– **фахові компетентності** полягають у здатності особи, яка в майбутньому зобов'язана застосовувати державну мову під час виконання службових обов'язків, вільно користуватися українською мовою в усіх видах мовленнєвої діяльності (читанні, слуханні, письмі, говорінні) та реалізовувати комунікативні наміри в професійній діяльності через сприймання, продукування, інтеракцію або медіацію (зокрема усну або письмову).

Програмні результати навчання:

- Вільно спілкуватися зі службових питань державною мовою як усно, так і письмово в управлінській сфері.

Міждисциплінарні зв'язки:

- Українська мова за професійним спрямуванням
- Основи україномовної професійної комунікації
- Ділова українська мова
- Вступ до фаху

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1

Змістовий модуль 1. Фонетика. Графіка. Лексикологія та фразеологія. Основні поняття орфографії

1. Фонетика. Артикуляційні особливості голосних і приголосних звуків. Звукові зміни в мовленнєвому процесі (асиміляція, дисиміляція, спрощення). Асиміляція приголосних за дзвінкістю / глухістю, твердістю / м'якістю, місцем і способом творення. Спрощення та чергування звуків.

2. Склад та наголос. Основи складоподілу. Наголос. Артикуляційна й акустична природа наголосу. Особливості словесного наголосу в українській мові. Особливості наголошування різних частин мови. Орфоепічні норми сучасної української мови. Типи орфоепічних помилок і способи їх подолання.

Графіка. Співвідношення між буквами та звуками. Український алфавіт. Основні поняття орфографії. Принципи українського правопису. Проблеми українського правопису.

3. Будова слова й словотвір. Морфемна будова слова. Історичні зміни в морфемній будові слів української мови. Основні типи морфемних структур у сучасній українській мові в межах різних частин мови. Національні особливості морфемної будови української мови. Способи словотворення. Продуктивні способи творення іменників, прикметників, прислівників і дієслів. Національна специфіка словотвірної системи української мови.

4. Лексикологія та фразеологія. Слово як одиниця лексичного рівня мови. Слово – знакова одиниця. Лексичне значення слова. Прагматичний аспект лексичного значення. Оцінні компоненти в лексичному значенні. Асоціативні ознаки (конотації), пов'язані зі словом. Сполучувальні властивості слова, що визначаються його лексичним і граматичним значенням. Імена власні й загальні. Імена конкретні й абстрактні.

5. Багатозначність слова (полісемія). Ієрархія значень і типи багатозначності в українській мові (радіальна, ланцюжкова, радіально-ланцюжкова). Метафора як спосіб семантичної деривації. Узуальні й оказіональні метафоричні перенесення.

Явище омонімії. Типологія омонімів. Лексична омонімія в українській мові. Типи лексичних омонімів: повні й неповні (часткові). Стилістичне використання омонімів у мовленні (гра слів, каламбур).

Пароніми в українській мові. Пароніми на різних мовних рівнях. Типологія лексичних паронімів. Вузьке й широке трактування паронімії. Семантичні та структурні типи паронімів.

Синонімія як фундаментальний тип відношень мовних одиниць. Системно-мовні та ситуативно-мовленнєві синоніми, їхня роль у текстотворенні. Стилістичні прийоми, побудовані на синонімії (евфемізми, перифрази, ампліфікація, плеоназм).

Антонімія. Мовні типи антонімів. Лексичні антоніми, їх значення. Текстові функції антонімів. Стилiстичні прийоми, побудовані на антонімії (оксиморон, антитеза).

6. Лексична сполучуваність. Поняття про валентність слова. Лексичні пласти української лексики з погляду її походження. Власне українські слова. Семантичні процеси при запозиченні слів. Класифікація запозичень за походженням (джерелами) і тематичними групами. Екзотизми й варваризми. Калькування й кальки. Типи лексичних кальок. Інтернаціональна лексика. Активна й пасивна лексика. Застаріла лексика: історизми (матеріальні архаїзми) й архаїзми (стилiстичні архаїзми). Неологізми, їх різновиди та шляхи появи в мові. Оказіональні й потенційні слова.

7. Стилiстична диференціація лексики української мови. Стилiстично нейтральна (міжстилiьова) та стилiстично забарвлена лексика. Соціолінгвістичний аспект лексики. Фразеологізми. Їх різновиди, походження та значення. Стилiстична диференціація фразеологізмів. Особливості використання фразеологічних одиниць в офіційному стилі.

Модульний контроль. Модульна контрольна робота № 1.

Змістовий модуль 2. Морфологія

8. Частини мови. Принципи поділу слів на частини мови. Вибір граматичної форми в офіційному спілкуванні. Морфологічні норми.

Самостійні частини мови. Іменник. Загальна характеристика семантичних, морфологічних, словотвірних та синтаксичних особливостей іменника. Нормативні аспекти граматичних категорій іменника. Категорія роду іменника та особливості її реалізації в українській мові. Іменники із семантично мотивованим родом. Іменники із семантико- і формально-граматичними способами вираження родової ознаки. Подвійний рід іменників. Подвійні форми іменників одного роду. Хитання в граматичному роді іменників. Маскулінитиви та фемінітиви. Труднощі визначення роду іменника: рід невідмінюваних іношомовних слів, аббревіатур, рід іменників на позначення професії, роду заняття тощо.

Категорія істот та неістот. Розрізнення істот та неістот за лексичним значенням. Граматичні засоби вираження граматичного значення істот та неістот. Категорія власних і загальних назв. Власні іменники. Перехід власних назв у загальні та навпаки. Граматичні засоби розрізнення власних і загальних назв.

Категорія конкретності / абстрактності в іменниках. Конкретні іменники та їхні граматичні ознаки. Абстрактні іменники та їхні граматичні ознаки. Граматичні особливості збірних іменників. Категорія речовинності. Граматичні особливості іменників, яким властива категорія речовинності.

Категорія числа та її особливості в українській мові. Дві числові форми в сучасній українській літературній мові. Однина та множина іменників. Іменники, які творять корелятивні числові форми. Однинні іменники.

Множинні іменники. Особливості вживання в ділових паперах іменників, які мають форму тільки однини чи множини.

Категорія відмінка. Складні випадки відмінювання іменників (родовий відмінок однини чоловічого роду, кличний відмінок, родовий відмінок множини тощо; особливості функціонування родового і знахідного відмінків при перехідних дієсловах).

Основні значення відмінків. Іменникові парадигми. Відмінювання іменників чоловічого роду з основою на твердий приголосний, зокрема власних назв; відмінювання іменників чоловічого роду з основою на м'який приголосний, зокрема власних назв.

Відмінювання іменників жіночого роду; відмінювання іменників середнього роду; відмінювання складних іменників усіх родів, зокрема з частиною прикметникового, числівникового чи дієслівного походження; відмінювання множинних іменників; відмінювання іменників спільного роду; відмінювання аббревіатур та складноскорочених слів.

9. Прикметник. Загальна характеристика семантичних, морфологічних, словотвірних і синтаксичних особливостей прикметника. Семантичні групи прикметників. Категорія співвідносної міри якості предмета (ступені порівняння). Вищий (перший) ступінь порівняння прикметника. Синтетична форма та її творення. Аналітична форма вищого (першого) ступеня порівняння та її творення. Найвищий (другий) ступінь порівняння. Синтетична форма вищого (другого) ступеня порівняння та особливості його творення. Аналітична форма вищого (другого) ступеня порівняння та її творення. Якісні прикметники, які не творять ступенів порівняння. Категорія безвідносної міри якості предмета. Функціонування синтетичної та аналітичної форм ступенів порівняння прикметників у ділових паперах. Десемантизація форм вищого ступеня. Особливості творення форм прикметників зі значенням суб'єктивної оцінки.

Відносні прикметники. Семантичні групи відносних прикметників. Особливості їх творення.

Присвійні прикметники. Семантичні групи присвійних прикметників. Особливості їх творення.

Відмінювання прикметників: відмінювання прикметників чоловічого, жіночого, середнього роду із закінченнями -ий, -а, -е; // -ій, -я, -є; відмінювання прикметників чоловічого роду із нульовим закінченням; відмінювання складних прикметників; особливості відмінювання прикметників на -лиций.

Нормативні аспекти прикметника. Сполучуваність із прийменниками. Правопис складних відмінкових форм прикметника. Помилки при творенні складних прикметників. Паралельні форми з родовим означальним іменника та їх вживання у ділових паперах.

10. Займенник. Займенник як частина мови. Загальна характеристика семантичних, морфологічних, словотвірних та синтаксичних особливостей займенника. Групи займенників за значенням

та їх семантико-граматичні особливості. Особливості реалізації категорії роду, числа та відмінка кожної групи займенників. Особові займенники. Зворотний займенник. Присвійні займенники. Питально-відносні займенники. Вказівні займенники. Означальні займенники. Заперечні займенники. Неозначені займенники.

Парадигми різних розрядів займенника. Відмінювання займенників. Стилистична роль займенника в діловому мовленні. Вживання особових форм у різних видах документів. Уникнення двозначності. Вплив на тональність ділового тексту.

Числівник. Числівник як частина мови. Розряди за значенням. Відмінювання: відмінювання родових форм порядкових числівників із закінченням -ий, -а, -е; відмінювання складених порядкових числівників у поєднанні з іменником; відмінювання кількісних числівників; відмінювання власне кількісних та неозначено-кількісних числівників у поєднанні з іменниками. Типові помилки у відмінюванні. Синтаксичні зв'язки числівника з іменником. Правила фіксації числівника в ділових документах.

11. Дієслово. Загальна характеристика семантичних, морфологічних, словотвірних та синтаксичних особливостей дієслова. Дієслівні форми: інфінітив, особові форми, дієприкметник, дієприслівник, форми на -но, -то. Неособові та особові дієслівні утворення. Особливості виявлення дієслівних категорій в інфінітиві. Пестливі форми інфінітива. Синтаксичні особливості інфінітива. Функціонально-семантичні групи дієслів. Особові й неособові дієслівні утворення. Категорія особи й числа. Особові парадигми дієслів.

Категорія часу. Особливості виявлення категорії часу дієслова в сучасній українській мові. Часи дієслів: теперішній, майбутній, минулий, давноминулий, минулий умовний час.

Категорія способу. Дійсний, умовний, наказовий, спонукальний і бажальний способи. Дійсний спосіб та граматичні засоби його вираження. Наказовий спосіб та граматичні засоби його вираження. Умовний спосіб та творення його форм. Спонукальний спосіб та особливості його творення. Описові форми спонукального способу. Граматичні засоби вираження форм спонукального способу. Бажальний спосіб та особливості творення його форм. Граматичні засоби вираження форм бажального способу.

Дієслова активного стану та граматичні засоби вираження його форм. Зворотно-середній стан: власне зворотні дієслова, непрямо-зворотні дієслова, активно-безоб'єктні дієслова, зворотно-пасивні дієслова. Дієслова, які не мають значення стану.

Дієприкметник і дієприслівник як форми дієслова. Синтаксичні функції дієприкметника. Активні та пасивні дієприкметники. Граматичні категорії дієприслівника та граматичні засоби їх вираження. Творення дієприслівників теперішнього та минулого часу.

Нормативні аспекти дієслова: правила творення особових форм, майбутнього часу, вибір способу й форми дієслова залежно від виду та характеру документа. Помилки при творенні дієприкметників. Використання дієслівних форм у діловому тексті.

12. Службові частини мови. Прийменник. Прийменник як частина мови. Синонімічні прийменникові конструкції. Сполучник. сполучник як частина мови. Поділ сполучників за способом уживання. Одиначні, повторювальні й парні сполучники. Синтаксичні функції сполучників. Сполучники сурядні та підрядні. Сурядні сполучники (єднальні, протиставні й розділові). Підрядні сполучники (причинові, часові, умовні, мети, порівняльні, допустові). Пояснювальні сполучники як засіб приєднання уточнювальних слів або речень.

Частка. Частка як частина мови. Поділ часток за структурними особливостями (за місцем і роллю в мовних одиницях). Фразові, формотворчі та словотворчі частки. Поділ часток за функціонально-семантичними ознаками. Фразові частки (питальні, оклично-підсилювальні, власне модальні частки, стверджувальні, заперечні, означальні, кількісні, спонукальні, видільні, приєднувальні). Частки, що виконують словотворчу функцію. Частки, що виконують формотворчу функцію.

Вигук. Загальна характеристика вигуків як своєрідних незмінних слів, що є еквівалентами висловів, що передають почуття, емоції, настрої людини тощо. Первинні й похідні вигуки, їх творення та звукова структура. Поділ вигуків за значенням (емоційні вигуки та вигуки, що передають різні волевиявлення людини). Значення, які передають емоційні вигуки. Вигуки, що виражають волевиявлення (наказово-спонукальні, спонукальні, апелятивні).

Модульний контроль. Модульна контрольна робота № 2.

Змістовий модуль 3. Синтаксис. Синтаксичні норми. Стилїстика.

13. Словосполучення і речення як одиниці синтаксису. Просте речення. Розповідне речення (стверджувальне речення, заперечне речення). Питальне речення (питальне речення з питальною інтонацією, питальне речення з питальним словом, питальне речення із відтінком запрошення). Спонукальне речення (вираження розпорядження, прохання, поради, пропозиції). Просте ускладнене речення (просте речення з однорідними членами, просте речення з однорідними членами й узагальнювальним словом, просте речення з дієприкметниковим зворотом, просте речення з дієприслівниковим зворотом, просте речення зі вставними словами, просте речення зі звертанням).

Односкладне речення. Означено-особові речення. Неозначено-особові речення. Безособові речення. Номінативні речення.

14. Складне речення. Складне сполучникове речення. Складносурядні речення з єднальними відношеннями між частинами (сполучники і, й, та (=і)). Складносурядні речення з протиставними відношеннями між частинами (сполучники а, але, проте, зате, однак).

Складносурядні речення з приєднувальними відношеннями між частинами (сполучники і, теж, та й). Складносурядні речення з розділовими відношеннями між частинами (сполучники або, чи, або... або, чи... чи). Складнопідрядні речення з різними типами обставинних відношень (сполучники та сполучні слова). Складнопідрядні речення зі з'ясувальними відношеннями. Складнопідрядні речення з означальними відношеннями.

Складне безсполучникове речення (складні безсполучникові речення відкритої структури, складні безсполучникові закритої структури).

15. Синтаксичні норми сучасної української мови. Синтаксичні особливості ділових паперів. Порядок слів у реченні: прямий і зворотний. Типові ознаки прямого порядку слів. Вимоги до побудови та використання однорідних членів речення. Типові помилки. Особливості погодженості присудка з простим і складеним підметом. Керування як тип синтаксичного зв'язку. Складні випадки керування в ділових паперах.

Паралельні синтаксичні конструкції, умови їх взаємозаміни та функціонування в мові професійного спілкування.

16. Стилїстика. Офіційна й неофіційна тональності спілкування. Стилї української мови (розмовно-побутовий, офіційно-діловий, науковий, публіцистичний, художній, епістолярний, релігійний). Стилїстичні засоби фонетики. Засоби милозвучності (чергування прийменників у – в, чергування сполучників і – й, варіанти прийменників з, зі, із, чергування у – в на початку слова).

Уміння створювати текст певного стилю та жанру за планом. Уміння трансформувати текст із одного стилю в інший (наприклад, науковий – у науково-популярний, офіційний – у публіцистичний). Уміння створювати вторинні тексти (наприклад, реферати, конспекти, тези, повідомлення, довідково-інформаційні тексти).

Перелік комунікативних ситуацій та ролей

1. Комунікативні ситуації (далі – КС):
 - 1) привітатися, попрощатися, відрекомендувати себе або інших;
 - 2) привернути чиюсь увагу, встановити контакт, запросити;
 - 3) подякувати, попросити вибачення, привітати, побажати, зробити комплімент;
 - 4) розпочинати, підтримувати, переривати, закінчувати розмову, вступати в неї, контролювати перебіг розмови, перепитувати інформацію;
 - 5) висловлювати свою й передавати позицію інших осіб;
 - 6) формулювати проблему та пропонувати шляхи її вирішення;
 - 7) дискутувати, переконувати, аргументувати;
 - 8) ставити запитання та відповідати на них;
 - 9) публічно звертатися до особи / групи осіб, колективу, апелювати до слів промовця;
 - 10) просити надати інформацію, підтвердити, уточнити інформацію / заперечити її;

- 11) висловити вподобання;
- 12) висловити прохання / спонукання / наказ робити щось;
- 13) заборонити робити щось / закликати не робити чогось;
- 14) наголошувати на важливості події, проблеми;
- 15) виражати належність / членство / підпорядкованість;
- 16) виражати просторові значення місця та напрямку;

2. Комунікативні ролі:

- 1) офіційний представник / представниця державного органу, установи, організації;
- 2) керівник / керівниця;
- 3) роботодавець / роботодавиця;
- 4) партнер / партнерка;
- 5) колега;
- 6) опонент / опонентка;
- 7) учасник / учасниця переговорів, дискусії, наради;
- 8) учасник / учасниця пресконференції, репортажу, інтерв'ю;

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
Модуль 1						
Змістовий модуль 1. Фонетика. Графіка. Лексикологія та фразеологія. Основні поняття орфографії						
Тема 1. Фонетика. Звукові зміни в мовленнєвому процесі	8	2	2	—	—	4
Тема 2. Склад та наголос. Графіка. Принципи українського правопису	10	2	2	—	—	6
Тема 3. Будова слова й словотвір. Морфемна будова слова. Способи словотворення.	8	2	2	—	—	4
Тема 4. Лексикологія та фразеологія. Лексичне значення слова. Багатозначність слова (полісемія).	8	2	2	—	—	4
Тема 5. Явище омонімії. Пароніми в українській мові. Синонімія як фундаментальний тип відношень мовних одиниць. Антонімія. Мовні типи антонімів.	10	2	2	—	—	6
Тема 6. Лексична сполучуваність. Поняття про валентність слова. Активна й пасивна лексика.	8	2	2	—	—	4

Тема 7. Стилiстична диференцiацiя лексики української мови. Соцiолiнгвiстичний аспект лексики. Фразеологiзми.	7	2	1	–	–	4
Модульний контроль 1	1	–	1	–	–	–
Разом за змiстовим модулем 1	60	14	14	–	–	32
Змiстовий модуль 2. Морфологiя						
Тема 8. Частини мови. Самостийнi частини мови. Iменник. Категорiя роду. Категорiя iстот та неiстот. Власнi iменники. Категорiя конкретностi / абстрактностi в iменниках. Категорiя числа. Категорiя вiдмiнка.	10	2	2	–	–	6
Тема 9. Прикметник. Семантичнi групи прикметникiв: якiснi, присвiйнi, вiдноснi. Вiдмiнювання прикметникiв. Помилки при твореннi складних прикметникiв.	8	2	2	–	–	4
Тема 10. Займенник. Групи займенникiв за значенням та їх семантико-граматичнi особливостi. Парадигми рiзних розрядiв займенника. Вiдмiнювання займенникiв. Числiвник. Розряди за значенням. Вiдмiнювання. Синтаксичнi зв'язки числiвника з iменником.	10	2	2	–	–	6
Тема 11. Дiєслово. Дiєслiвнi форми Функцiонально-семантичнi групи дiєслiв. Особовi парадигми дiєслiв. Категорiя часу. Категорiя способу. Дiєслова активного стану. Зворотно-середнiй стан. Дiєприкметник i дiєприслiвник як форми дiєслова. Нормативнi аспекти дiєслова.	8	2	2	–	–	6
Тема 12. Службовi частини мови. Прийменник. Сполучник. Частка. Вигук.	7	2	1			4
Модульний контроль 2	1	–	1	–	–	–
Разом за змiстовим модулем 2	46	10	10	–	–	26
Змiстовий модуль 3. Синтаксис. Синтаксичнi норми. Стилiстика						
Тема 13. Словосполучення i речення як одиницi синтаксису. Просте речення. Просте ускладнене речення. Односкладне речення.	10	2	2			6
Тема 14. Складне речення. Складне сполучникове речення. Складносуряднi речення. Складнопiдряднi речення.	10	2	2			6
Тема 15. Синтаксичнi норми сучасної української мови. Паралельнi	10	2	2			6

синтаксичні конструкції, умови їх взаємозаміни та функціонування в мові професійного спілкування.						
Тема 16. Стилїстика. Стилїстичнї засоби фонетики, лексики, синтаксису. Використання елементів риторики. Текст в офіційному спілкуванні. Уміння створювати текст певного стилу та жанру за планом.	9	2	1			6
Модульний контроль 3	1	–	1			
Разом за змістовим модулем 3	40	8	8			24
Усього годин	146	32	32	–	–	82
Індивідуальне завдання	4	–	–	–	–	4
Контрольний захід – залїк	–	–	–	–	–	–
Усього годин	150	32	32	–	–	86

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кїл-ть годин
1	Асимїляція приголосних за дзвїнкїстю / глухїстю, твердїстю / м'якїстю, мїсцем і способом творення. Спрощення та чергування звукїв. Типи орфоепїчних помилок і способи їх подолання.	2
2	Основнї поняття орфографїї. Проблеми українського правопису.	2
3	Основнї типи морфемних структур у сучаснїй українськїй мовї в межах рїзних частин мови. Продуктивнї способи творення їменників, прикметників, прислївників і дїєслїв.	2
4	Оцїннї компоненти в лексичному значеннї. Асоцїативнї ознаки (конотацїї), пов'язанї зі словом. Сполучувальнї властивостї слова. Метафора як спосїб семантичної деривацїї. Узуальнї й оказїональнї метафоричнї перенесення. Типи лексичних омонїмїв. Стилїстичне використання омонїмїв у мовленнї (гра слїв, каламбур). Семантичнї та структурнї типи паронїмїв.	2
5	Системно-мовнї та ситуативно-мовленнєвї синонїми, їхня роль у текстотвореннї. Стилїстичнї прийоми, побудованї на синонїмїї (евфемїзми, перифрази, амплїфїкацїя, плеоназм). Текстовї функцїї антонїмїв. Стилїстичнї прийоми, побудованї на антонїмїї (оксиморон, антитеза).	2
6	Семантичнї процеси при запозиченнї слїв. Екзотизми й варваризми. Калькування й кальки. Типи лексичних кальок. Інтернацїональна лексика. Неологїзми. Оказїональнї й потенцїйнї слова.	2
7	Їх рїзновиди, походження та значення. Стилїстична диференцїацїя фразеологїзмїв. Особливостї використання фразеологїчних одиниць в офіційному стилї. МКР 1.	2
8	Частини мови. Вибїр граматичної форми в офіційному спілкуванні. Морфологїчнї норми. Подвїйний рїд їменників. Хитання в граматичному родї їменників. Маскулїнїтиви та фемїнїтиви.	2

	Труднощі визначення роду іменника. Граматичні засоби вираження граматичного значення істот та неістот. Категорія власних і загальних назв. Конкретні іменники. Абстрактні іменники. Граматичні особливості збірних іменників. Категорія речовинності. Іменники, які творять корелятивні числові форми. Особливості вживання в ділових паперах іменників, які мають форму тільки однини чи множини. Складні випадки відмінювання іменників. Відмінювання аббревіатур та складноскорочених слів.	
9	Прикметник. Категорія співвідносної міри якості предмета (ступені порівняння). Вищий (перший) ступінь. Найвищий (другий) ступінь порівняння. Функціонування синтетичної та аналітичної форм ступенів порівняння прикметників у ділових паперах. Десемантизація форм вищого ступеня. Відносні та присвійні прикметники. Нормативні аспекти прикметника. Сполучуваність із іменниками. Помилки при творенні складних прикметників. Паралельні форми з родовим означальним іменника та їх вживання у ділових паперах.	2
10	Групи займенників: особові, зворотний, присвійні питально-відносні, вказівні, означальні, заперечні, неозначені займенники. Стилїстична роль займенника в діловому мовленні. Вживання особових форм у різних видах документів. Типові помилки у відмінюванні числівників. Поєднання числівника з іменником. Правила фіксації числівника в ділових документах.	2
11.	Дієслово та його форми. Особливості значення і вживання інфінітива. Особові й неособові дієслівні утворення. Категорія особи й числа. Категорія стану. Активний і зворотно-середній стан. Дієслова, які не мають значення стану. Творення дієприслівників теперішнього та минулого часу. Помилки при творенні дієприкметників. Використання дієслівних форм у діловому тексті.	2
12	Службові частини мови. Синонімічні прийменникові конструкції. Поділ сполучників за способом уживання. Одиначні, повторювальні й парні сполучники. Фразові, формотворчі та словотворчі частки. Поділ часток за функціонально-семантичними ознаками. Первинні й похідні вигукі, поділ вигуків за значенням. МКР 2.	2
13	Види ускладнень простого речення: з однорідними членами, з однорідними членами й узагальнювальним словом, з дієприкметниковим зворотом, з дієприслівниковим зворотом, зі вставними словами, зі звертанням. Односкладне речення. Означено-особові речення. Неозначено-особові речення. Безособові речення. Номінативні речення.	2
14	Відношення між частинами складносурядного речення: єднальні, протиставні, приєднувальні, розділові. Відношення між частинами складнопідрядного речення: з'ясувальні, означальні, обставинні.	2
15	Синтаксичні особливості ділових паперів. Порядок слів у реченні: прямий і зворотний. Типові ознаки прямого порядку слів. Паралельні синтаксичні конструкції.	2
16.	Стилїстика. Офіційна й неофіційна тональності спілкування. Стилїстичні засоби фонетики. Стилїстичні засоби лексики. Стилїстичні засоби синтаксису. Структура і стиль тексту. Уміння трансформувати текст із одного стилю в інший. МКР 3.	2
	Разом	32

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кіл-ть годин
1	Артикуляційні особливості голосних і приголосних звуків	4
2	Особливості словесного наголосу в українській мові. Особливості наголошування різних частин мови. Співвідношення між буквами та звуками. Український алфавіт.	6
3	Національні особливості морфемної будови української мови. Національна специфіка словотвірної системи української мови.	4
4	Слово як одиниця лексичного рівня мови. Слово – знакова одиниця. Імена власні й загальні. Імена конкретні й абстрактні	4
5	Типологія омонімів. Лексична омонімія в українській мові. Пароніми на різних мовних рівнях. Типологія лексичних паронімів. Стилiстичні прийоми, побудовані на синонімії (евфемізми, перифрази, ампліфікація, плеоназм). Стилiстичні прийоми, побудовані на антонімії (оксиморон, антитеза).	6
6	Лексичні пласти української лексики з погляду її походження. Власне українські слова. Класифікація запозичень за походженням (джерелами) і тематичними групами. Застаріла лексика: історизми (матеріальні архаїзми) й архаїзми (стилiстичні архаїзми).	4
7	Стилiстично нейтральна (міжстилiьова) та стилiстично забарвлена лексика. Соціолінгвістичний аспект лексики.	4
8	Принципи поділу слів на частини мови. Загальна характеристика семантичних, морфологічних, словотвірних та синтаксичних особливостей іменника. Розрізнення істот та неістот за лексичним значенням. . Однина та множина іменників. Однинні іменники. Множинні іменники. Складні випадки відмінювання іменників: кличний відмінок, родовий відмінок множини тощо; особливості функціонування родового і знахідного відмінків при перехідних дієсловах, відмінювання множинних іменників; відмінювання іменників спільного роду.	6
9	Загальна характеристика семантичних, морфологічних, словотвірних і синтаксичних особливостей прикметника. Якісні прикметники, які не творять ступенів порівняння. Категорія безвідносної міри якості предмета. Відмінювання прикметників чоловічого, жіночого, середнього роду. відмінювання складних прикметників; особливості відмінювання прикметників на -лиций.	4
10	Займенник як частина мови. Загальна характеристика семантичних, морфологічних, словотвірних та синтаксичних особливостей займенника. Числівник як частина мови. Відмінювання родових форм порядкових числівників із закінченням -ий, -а, -е; складених порядкових числівників у поєднанні з іменником; кількісних числівників; власне кількісних та неозначено-кількісних числівників у поєднанні з іменниками.	6
11	Загальна характеристика семантичних, морфологічних, словотвірних та синтаксичних особливостей дієслова. Часи дієслів: теперішній, майбутній, минулий, давноминулий, минулий умовний час. Дійсний, умовний, наказовий, спонукальний і бажальний способи. Синтаксичні функції дієприкметника. Активні та пасивні дієприкметники. Граматичні категорії дієприслівника та граматичні	6

	засоби їх вираження	
12	Прийменник як частина мови. Сполучник як частина мови. Частка як частина мови. Поділ часток за структурними особливостями (за місцем і роллю в мовних одиницях). Загальна характеристика вигуків як своєрідних незмінних слів, що є еквівалентами висловів, що передають почуття, емоції, настрої людини тощо.	4
13	Просте речення. Розповідне речення (стверджувальне речення, заперечне речення). Питальне речення (питальне речення з питальною інтонацією, питальне речення з питальним словом, питальне речення із відтінком запрошення). Спонукальне речення (вираження розпорядження, прохання, поради, пропозиції).	6
14	Складне речення. Пунктуація складних речень різної структури. Особливості погодженості присудка з простим і складним підметом. Керування як тип синтаксичного зв'язку. Уміння створювати вторинні тексти	6
15	Функції документа. Класифікація документів. Основні реквізити, їх характеристика та норми застосування. Вимоги до тексту документів.	6
16	Стилі української мови (розмовно-побутовий, офіційно-діловий, науковий, публіцистичний, художній, епістолярний, релігійний. Засоби милозвучності (чергування прийменників у – в, чергування сполучників і – й, варіанти прийменників з, зі, із, чергування у – в на початку слова). Уміння створювати вторинні тексти (наприклад, реферати, конспекти, тези, повідомлення, довідково-інформаційні тексти).	6
	Індивідуальне завдання. Есе.	4
	Разом	86

7. Методи навчання

Використовуються пояснювально-ілюстративний, проблемно-пошуковий, методи імітування мовних ситуацій, моделювання комунікативних ланцюжків, метод рольової гри.

8. Методи контролю

Поточний контроль (тестування), проміжний контроль (модульні тестування), підсумковий контроль (залік).

9. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують студенти

9.1. Розподіл балів, які отримують студенти (кількісні критерії оцінювання)

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Змістовий модуль 1			
Виконання модульної контрольної роботи	0...1	25 завдань	0...25
Змістовий модуль 2			

Виконання модульної контрольної роботи	0...1	30 завдань	0...30
Змістовий модуль 3			
Виконання модульної контрольної роботи	0...1	25 завдань	0...25
Індивідуальне завдання (есе)			0...20
Разом за семестр			0...100

Семестровий контроль (залік) проводиться у разі відмови студента від балів поточного тестування й за наявності допуску до заліку. Під час складання семестрового заліку студент має можливість отримати максимум 100 балів.

Білет для заліку складається з чотирьох питань, одного теоретичного і трьох практичних, максимальна кількість балів за кожне питання – 25 балів.

9.2. Якісні критерії оцінювання

Необхідний обсяг знань для одержання позитивної оцінки:

- базові поняття й термінологію курсу;
- знання понад 60% контрольних елементів з фонетики, лексикології, морфеміки сучасної української мови (18 правильних відповідей з 25-ти за МКР 1);
- знання понад 60% контрольних елементів морфології сучасної української мови (18 правильних відповідей з 30-ти за МКР 2);
- знання понад 60% контрольних елементів синтаксису і стилістики сучасної української мови (18 правильних відповідей з 25-ти за МКР 3).

Необхідний обсяг умінь для одержання позитивної оцінки:

- грамотне письмове та усне мовлення в межах виконання типових професійних обов’язків держслужбовця.

9.3. Критерії оцінювання роботи студента протягом семестру:

Зараховано (60–74 бали). Мати достатній рівень знань та вмінь. Здати три модульні контрольні роботи. Знати й відтворювати значну частину теоретичного матеріалу. Уміти більш-менш правильно самостійно виправляти і укладати фахові тексти, з допомогою викладача виправляти помилки, серед яких значна кількість суттєвих.

Зараховано (75–89 балів). Мати належний рівень знань та вмінь. В обумовлений термін здати три модульні контрольні роботи. На належному рівні знати теоретичний матеріал та вміти загалом самостійно його застосовувати. Уміти самостійно виправляти і правильно укладати фахові тексти, з допомогою викладача або самостійно виправляти помилки, більшість яких несуттєві.

Зараховано (90–100 балів). В обумовлений термін здати три модульні контрольні роботи. Досконально знати теоретичний матеріал та вміти самостійно його застосовувати. Уміти самостійно виправляти і правильно

укладати фахові тексти, самостійно виправляти несуттєві помилки та окремі неточності. Проявляти творчі здібності в розумінні й використанні навчально-програмного матеріалу.

Шкала оцінювання: бальна і традиційна

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Іспит, диференційований залік	Залік
90–100	Відмінно	Зараховано
75–89	Добре	
60–74	Задовільно	
0–59	Незадовільно	Не зараховано

10. Методичне забезпечення

Навчальні й навчально-методичні посібники, видані в університеті:

1. Дмитренко Є. В. Українська мова за професійним спрямуванням : навч. посіб. для студ. техн. спец. ден. та заоч. форм навчання / Є. В. Дмитренко ; М-во освіти і науки України, Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського "Харк. авіац. ін-т". – Харків : Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського "Харк. авіац. ін-т", 2013. – 60 с.

2. Заверющенко О. Л. Українська мова за професійним спрямуванням : навч. посіб. для слухачів системи підвищ. кваліфікації / О. Л. Заверющенко ; М-во освіти і науки України, Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського "Харків. авіац. ін-т". – Харків : Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського "Харків. авіац. ін-т", 2019. – 56 с.

3. Плетнева О. Л. Усне ділове спілкування : навч. посіб. / О. Л. Плетнева. – Харків : Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харк. авіац. ін-т», 2007. – 48 с.

11. Рекомендована література

Базова

1. Караман, С. О. Сучасна українська літературна мова : навч. посібник для стуц. вищ. навч. закл. / С. О. Караман, О. В. Караман, М. Я. Плющ [та ін.]; за ред. С. О. Карамана. - К. : Літера ЛТД, 2011. - 560 с. ISBN 978-966-178-035-3

2. Сучасна українська літературна мова: Лексикологія. Фонетика: підручник / А.К. Мойсієнко, О.В. Бас-Кононенко, В.В. Бондаренко та ін. – К.: Знання, 2010. – 270 с. ISBN 978-966-346-826-6

3. Заверющенко О. Л. Українська мова за професійним спрямуванням : навч. посіб. для слухачів системи підвищ. кваліфікації / О. Л. Заверющенко ; М-во освіти і науки України, Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського

"Харків. авіац. ін-т". – Харків : Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського "Харків. авіац. ін-т", 2019. – 56 с.

4. Сучасна українська літературна мова: Підручник / А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ та ін.; За ред. А. П. Грищенка. — 3-тє вид., допов. — К.: Вища шк., 2002. — 439 с. ISBN 966-642-092-9

5. Український правопис : / Нац. акад. наук України, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні, Ін-т укр. мови. — Київ : Наукова думка, 2019. — 282 с.

Допоміжна

1. Васенко Л. А. Фахова українська мова : навч. посіб. / Л. А. Васенко, В. В. Дубічинський, О. М. Крimeць. — Київ : Центр учбової літератури, 2008. — 272 с. — Режим доступу: <http://bit.ly/2lZfgAj>

2. Мацюк З. О. Українська мова професійного спілкування : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / З. О. Мацюк, Н. І. Станкевич ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. — 4-те вид. — Київ : Каравела, 2012. — 352 с.

3. Ревуцька С.К. Наукова українська мова : конспект лекцій, ступінь магістр / С. К. Ревуцька, Д. П. Шапран, В. М. Зінченко. — Кривий Ріг : ДонНУЕТ, 2020. — 119 с.

4. Рибалко І.В. Особливості перекладу наукових текстів : навч. посібник / І. В. Рибалко, Л. М. Ткач. — Дніпропетровськ: НМетАУ, 2013. — 52 с.

5. Царьова І. В. Мова і термінологія наукових досліджень у юриспруденції : навч. посібник / І. В. Царьова. — Дніпро : Інновація, 2019. — 114 с .

6. Черемська О. С. Українська мова (за професійним спрямуванням) : підручник / О. С. Черемська, В. Г. Сухенко. — Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. — 436 с.

12. Інформаційні ресурси

1. Іспит на визначення рівня володіння державною мовою : Національна комісія зі стандартів державної мови, 2021 [Електронний ресурс].— Режим доступу : <https://mova.gov.ua/diyalnist-i-proyekti/ispit-na-riven-volodinnya-derzhavnoyu-movoyu>.

2. Тести на іспит з державної мови – сертифікат –2023. [Електронний ресурс].— Режим доступу : <https://test.gudsweb.org/ukr/>.

3. Лінгвістичний портал з української мови [Електронний ресурс].— Режим доступу : www.mova.info .

4. Український правопис [Електронний ресурс].— Режим доступу : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/05062019-onovl-pravo.pdf>

5. Словники он-лайн [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.rozum.org.ua.

6. Великий тлумачний словник сучасної української мови [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.slovnyk.net>.

7. Академічний російсько-український словник за ред. А. Кримського [Електронний ресурс].– Режим доступу : <http://krym.linux.org.ua>.
8. Російсько-український словник сталих виразів [Електронний ресурс].– Режим доступу : <http://www.rosukrdic.iatp.org.ua>.
9. Українська мова : Енциклопедія [Електронний ресурс].– Режим доступу : <http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm>.